

ปัญหาการบังคับคดีขังไว้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกจากอสังหาริมทรัพย์ ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับฝรั่งเศส¹

คนธรรส รัตนโสภณ²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการบังคับคดีขังไว้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกจากอสังหาริมทรัพย์ เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับฝรั่งเศส ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการขังไว้ทั้งหมด ตั้งแต่เหตุแห่งการมีสิทธิตามกฎหมาย ไปจนถึงขั้นสุดท้ายที่บุคคลใด ๆ ถูกบังคับให้ออกไปจากอสังหาริมทรัพย์หรือที่อยู่อาศัย อันเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับสังคมและเศรษฐกิจซึ่งมีความสำคัญในระดับประเทศ มีผลกระทบต่อภาพรวมของรัฐ รัฐจึงควรจะต้องมีการกำหนดแนวทางให้การบังคับคดีสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะด้วยการบัญญัติกฎหมาย กฎ ระเบียบ รวมไปถึงหน่วยงานที่จะสามารถกำกับดูแล และให้คำปรึกษาแก่บุคคลต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการขังไว้ ตั้งแต่การเริ่มต้นกำหนดให้สิทธิและจำกัดสิทธิ ขั้นตอนการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อขังไว้ ตลอดจนกระบวนการยุติข้อพิพาท และการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกขังไว้ เพื่อให้กระบวนการขังไว้สามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่นและลุล่วง จากประเด็นปัญหาในเรื่องอำนาจการดำเนินการบังคับคดีขังไว้ การจับและการกักขัง และการไต่เปลี่ยนคดีขังไว้ เชื่อมโยงไปถึงการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ถูกขังไว้โดยรัฐที่มีผลต่อความสำเร็จของกระบวนการขังไว้ว่ามีปัญหาหรือไม่ อย่างไร และเพียงใด โดยอ้างอิงจากรากฐานของกฎหมาย แนวคิด ทฤษฎี และเจตนารมณ์หรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ แห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การบังคับคดีขังไว้เป็นกระบวนการทางกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยตรง โดยเฉพาะเมื่อบังคับแก่บริวารผู้ซึ่งมีใช้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ที่ควรได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือโดยรัฐ และดำเนินการโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสำคัญ เพราะหากบังคับแต่เฉพาะตามกฎหมาย บุคคลทั้งหลายที่ถูกขังไว้ก็อาจกลายเป็นผู้ไม่มีที่อยู่อาศัย และเป็นบุคคลเร่ร่อน กระทบต่อภาพลักษณ์และเศรษฐกิจของประเทศเป็นปัญหาใหม่ต่อไป แต่ในขณะเดียวกันกฎหมายย่อมต้องให้ความสำคัญ ยุติธรรมแก่ผู้ขังไว้หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาควบคู่กันไป จากการอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในขั้นตอนต่าง ๆ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการบังคับคดีขังไว้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกจากอสังหาริมทรัพย์ ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับฝรั่งเศส โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิชิต และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสุวรรณค์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชานิติบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเชียงใหม่) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อนึ่ง ประเทศไทยเป็นสมาชิกของสภาเจ้าพนักงานบังคับคดีระหว่างประเทศ โดยมีการส่งเจ้าหน้าที่กรมบังคับคดีไปฝึกอบรม ณ สถาบันการบังคับคดีของสาธารณรัฐฝรั่งเศส และเข้าร่วมประชุมสามัญประจำปีซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และแนวปฏิบัติที่ดีเลิศเกี่ยวกับการบังคับคดี ประกอบกับฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีการคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพเป็นอย่างยิ่ง ผู้ศึกษาจึงนำมาศึกษาเปรียบเทียบในส่วนของกฎหมายในกระบวนการจับไล่ที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา พบว่าการบังคับคดีจับไล่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกจากรอสงครามทรัพย์ในขั้นตอนต่าง ๆ ตามกฎหมายไทย ยังคงเป็นกระบวนการที่ล่าช้า เพิ่มภาระให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเกินสมควร และกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล รัฐไม่สามารถช่วยเหลือบุคคลผู้ถูกขับไล่จากกฎหมายที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายฝรั่งเศส มีความแตกต่างกันหลายประการ สรุปได้ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจของผู้ดำเนินการบังคับขับไล่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 334 ที่ให้ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดสามารถยื่นคำร้องขับไล่ได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ แตกต่างจากมาตรา L332-13 แห่งประมวลกฎหมายการบังคับคดีแห่งฝรั่งเศส ที่กำหนดให้ถือคำพิพากษายึดอสังหาริมทรัพย์ออกขายทอดตลาดเป็นการบังคับขับไล่ด้วยในคราวเดียว บทบัญญัติของไทยจึงยังไม่มีความสะดวกและรวดเร็วตามเจตนารมณ์ของความยุติธรรมตามกฎหมาย เมื่อเทียบกับกฎหมายฝรั่งเศส ที่สามารถลดภาระขั้นตอนการใช้สิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด

นอกจากนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (14) ประกอบมาตรา 353 กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีไว้ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีลักษณะเป็นการให้อำนาจในการดำเนินการในกระบวนการต่าง ๆ แทนศาลเท่านั้น โดยต้องอาศัยคำพิพากษาหรือคำสั่งจากศาล ไม่มีอำนาจในการกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ แตกต่างจากในส่วนกฎหมายฝรั่งเศส ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2559-728 ประกอบกับประมวลกฎหมายการบังคับคดีแห่ง ที่ให้ huissier de justice หรือ commissaires de justice ผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินการบังคับขับไล่ตามคำพิพากษาของศาล สามารถใช้ดุลพินิจในการเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวได้ด้วยตนเอง และใช้ดุลพินิจที่จะขอความช่วยเหลือจากกองกำลังเจ้าพนักงานตำรวจสาธารณะ โดยไม่ต้องร้องขอหมายศาลทุกกรณีอย่างเช่นกฎหมายไทย อีกทั้ง กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติที่เชื่อมโยงความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 กับผู้ที่อาจบังคับใช้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้ถูกขับไล่ไม่สามารถมองเห็นถึงทางออกที่รัฐมอบให้ ขณะที่ฝรั่งเศสมีบทบัญญัติให้แจ้งไปยังหน่วยงานรัฐที่อาจคำปรึกษาและความช่วยเหลือกรณีมีการขับไล่ทันที

ปัญหาของกฎหมายไทย ที่มีกำหนดให้สิทธิในลักษณะเพิ่มภาระให้แก่ผู้ซื้อ จึงอาจทำให้ผู้ซื้อรู้สึกถึงความยุ่งยาก และลำบากใจในการดำเนินกระบวนการได้ และอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ไม่มีความอิสระในงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจให้เกิดความรวดเร็วขณะปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง และยังไม่มียกกฎหมายให้มีการแจ้งสิทธิการช่วยเหลือโดยรัฐ ทั้งยังเป็นสร้างขั้นตอนให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

หรือผู้ขับไล่ต้องปฏิบัติเพิ่มขึ้นเกินความจำเป็น ส่งผลให้เกิดเป็นกระบวนการขับไล่ที่ล่าช้าทั้งที่สามารถลดขั้นตอนเหล่านั้นโดยกฎหมายยังคงบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นปัญหาประการที่สอง ของกระบวนการบังคับคดีขับไล่ คือ ในเรื่องการจับและการกักขัง ที่กฎหมายไทยนำเอามาตรการทางอาญามาบังคับใช้แก่ผู้ที่ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำบังคับขับไล่อันเป็นการละเมิดทางแพ่ง แตกต่างจากกฎหมายฝรั่งเศส แม้จะให้อำนาจตำรวจสามารถมีการจับบุคคลที่ไม่ยอมออกจากอสังหาริมทรัพย์ได้เช่นเดียวกัน แต่ยังคงให้เป็นไปตามอำนาจของตำรวจที่สามารถจับได้เฉพาะในกรณีเข้าข่ายการกระทำความผิดทางอาญา หรือก่อความไม่สงบเท่านั้น ซึ่งสามารถจับได้ทั้งตัวลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบริวารหรือผู้อยู่อาศัยของเขา แต่กฎหมายฝรั่งเศส มีการกำหนดให้การขับไล่ผู้เช่าโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางกฎหมายถือเป็นการกระทำความผิดอาญากรรมที่มีโทษทางอาญา และห้ามขับไล่ด้วยตนเอง โดยให้ huissier de justice แจ้งไปยังคณะกรรมการเพื่อประสานงานการดำเนินการป้องกันการขับไล่ล่าช้า ขณะที่กฎหมายของไทยไม่มีการคุ้มครองดูแลแต่อย่างใด

อีกทั้ง ในกระบวนการขับไล่ไม่มีบทบัญญัติอย่างชัดเจนในรายละเอียดที่จะเป็นหลักเกณฑ์ในการออกหมายจับ กรณีจับบริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแตกต่างหากจากการออกหมายจับทางอาญา ทำให้ศาลหรือผู้พิพากษาไม่อาจใช้ดุลพินิจไปในแนวทางเดียวกันได้ทุกกรณี ประกอบกับขั้นตอนที่กำหนดให้หากมีการจับตามหมายจับแล้วจะต้องนำตัวส่งผู้พิพากษาเพื่อไต่สวนให้ได้ความก่อนว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีความสามารถที่จะปฏิบัติตามคำบังคับได้ ทำให้ผู้พิพากษามักให้อีกครั้งเป็นส่วนใหญ่ และหากลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบริวารยังมียินยอมหรือเพิกเฉยอีก เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องดำเนินการขอออกหมายจับและกักขังอีกครั้ง เป็นการสร้างภาระให้กับเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาที่ต้องดำเนินการในขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน และเหตุทั้งหลายเหล่านี้ล้วนทำให้กระบวนการบังคับคดีล่าช้าออกไปโดยไม่สมควร ส่งผลไปถึงบทบัญญัติในการกักขัง ทำให้ไม่มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ และเป็นช่องว่างแห่งกฎหมายที่ทำให้เกิดปัญหาและสร้างภาระแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ในขณะที่กฎหมายฝรั่งเศสมีได้มีบทบัญญัติทางแพ่งใดที่ให้จับหรือกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้อยู่อาศัยที่มียอมออกจากอสังหาริมทรัพย์ไว้โดยเฉพาะ แต่ให้เป็นอำนาจและดุลพินิจของผู้ดำเนินการขับไล่ และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ให้การช่วยเหลือ สามารถจับและขออนุญาตกักขังได้ เมื่อบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดอาญา จึงมีความชัดเจนและบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ด้วยความเคารพถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ควบคู่กันไป

การจับและกักขังในกระบวนการขับไล่ของไทย จึงยังไม่มีที่เหมาะสม และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งมาตรการทางอาญา และยังเป็นกระบวนการที่ภาระขั้นตอนแก่ประชาชนผู้ใช้สิทธิมากเกินสมควร ส่งผลให้การขับไล่ล่าช้า เป็นการบังคับคดีที่ไม่มีประสิทธิภาพพอกับคำว่ากระบวนการยุติธรรมที่ดี หากสามารถแก้ไขปรับปรุงในเรื่องดังกล่าวได้ ย่อมจะทำให้กระบวนการยุติธรรมเกิดความรวดเร็ว เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้รับส่งมอบทรัพย์สินภายในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยปราศจากข้อพิพาทเพิ่มเติมได้ โดยผู้ถูกขับไล่ได้รับความคุ้มครองและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพอย่างเหมาะสม

ปัญหาประการที่สาม คือการไถ่เกวียนในกรณีพิพาทข้อได้ ตามกฎหมายของไทย จะมีกระบวนการที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนในการไถ่เกวียน แต่ในกฎหมายฝรั่งเศสนั้น นอกจากจะมีกฎหมายเรื่องการไถ่เกวียนเป็นหลักแล้ว ยังมีบทบัญญัติกำหนดให้มีวิธีการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะสามารถทำให้ผู้ซื้อพิพาทได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า แม้กฎหมายไทยจะมีเงื่อนไขให้ต้องผ่านการอบรมการไถ่เกวียนก็ตาม แต่ก็มีได้มีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของผู้ประนีประนอมไว้สำหรับคดีใด ๆ หากได้มีการอบรมให้ความรู้หรือเทคนิคในการไถ่เกวียนเกี่ยวกับกฎหมายหรือกระบวนการทางกฎหมายของแต่ละคดี โดยเฉพาะคดีข้อได้ แตกต่างจากฝรั่งเศส ที่จะต้องเป็นผู้ได้รับการฝึกอบรมหรือมีประสบการณ์ด้านกฎหมาย ทำให้เป็นผู้ที่เข้าใจกฎหมายและสามารถแนะนำแนวทาง หรือหาข้อยุติที่เป็นไปได้ให้แก่คู่กรณีได้อย่างละมุนละม่อม

นอกจากนี้ กฎหมายฝรั่งเศส หากมีการข้อได้เกิดขึ้นจะต้องมีการแจ้งไปยัง CCAPEX หรือคณะกรรมการเพื่อการประสานงานการดำเนินการเพื่อป้องกันการข้อได้ค่าเช่า ทำให้สามารถช่วยประสานงาน ประเมิน และให้คำแนะนำแก่ผู้ถูกข้อได้ได้ ถือเป็นเสมือนผู้ประนีประนอมที่มีความรู้กฎหมายเมื่อบังคับใช้ร่วมกับข้อบังคับทางกฎหมาย ย่อมทำให้มีทางออกสำหรับทั้งผู้ถูกข้อได้และผู้ข้อได้ แตกต่างจากกระบวนการไถ่เกวียนของไทย ซึ่งจะพบได้ว่าไม่มีบทบัญญัติ ระเบียบ หรือข้อกฎหมายใด ที่จะเชื่อมโยงไปยังหน่วยงานที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้เฉพาะทางในกรณีถูกข้อได้ ทั้งที่ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ที่อาจสามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกข้อได้ที่ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือไม่มีที่พึ่งได้ แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้ยังคงมีความไม่ชัดเจน ในเรื่องของการกำหนดนิยาม บุคคลที่จะเข้าข่ายสามารถได้รับความช่วยเหลือ และมีข้อจำกัดในการจัดตั้งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ที่รัฐไม่บริหารจัดการให้เกิดขึ้นได้ครอบคลุมเพียงพอทั่วประเทศ

แตกต่างจากกฎหมายฝรั่งเศส มีการนำสิทธิการได้รับความช่วยเหลือดังกล่าว บัญญัติเชื่อมโยงไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐเป็นสื่อกลางประสานความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีกฎหมาย DALO กำหนดสิทธิที่บังคับใช้ในที่อยู่อาศัยและดำเนินมาตรการต่าง ๆ ซึ่งช่วยเหลือบุคคลที่มีความลำบากด้านการเงินต่อเนื่องไปจนไม่มีที่พักอาศัยตามความเหมาะสมของแต่ละครัวเรือน โดยมีการเชื่อมโยงให้ผู้ที่ถูกข้อได้สามารถได้รับความช่วยเหลือไว้ในบทบัญญัติแห่งกฎหมายหลายฉบับ รวมถึงประมวลกฎหมายการบังคับคดีแพ่งของฝรั่งเศส และมีกองทุน FSL ที่สามารถช่วยเหลือด้านการเงิน จากการประสานงานจากหน่วยงานรัฐ หรือการร้องขอของประชาชน ทำให้ผู้ที่ถูกข้อได้และผู้อยู่อาศัยมีทางออก สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้

กฎหมายไทยจึงมีปัญหาในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการไถ่เกวียนในคดีพิพาทข้อได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศไทยมิได้มีหน่วยงานของรัฐที่จะช่วยเหลือในเรื่องค่าเช่า หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยเป็นการเฉพาะเหมือนอย่างเช่นฝรั่งเศส ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเจรจาเพื่อชำระหนี้เจ้าหนี้หรือผู้ข้อได้ หากผู้ประนีประนอมมีความเข้าใจในกระบวนการข้อได้และทราบถึงการช่วยเหลือของรัฐตามพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 โดยมีกฎหมายที่เชื่อมโยงไปยังหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่

สามารถช่วยเหลือคู่ความที่พิพาทกันได้ โดยเฉพาะผ่านทางกระบวนการไกล่เกลี่ย จะช่วยให้ผู้ที่ถูกจับได้ ออกจากอสังหาริมทรัพย์หรือที่อยู่อาศัยยินยอมออกจากอสังหาริมทรัพย์ได้ ส่งเสริมประสิทธิภาพของการยุติข้อพิพาทกรณีจับได้โดยไม่ต้องถึงขั้นบังคับจับและกักขังกัน เกิดเป็นกระบวนการที่รวดเร็วและไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพโดยไม่จำเป็นอีกด้วย

จากการศึกษาปัญหาการบังคับคดีจับได้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกจากอสังหาริมทรัพย์ เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับฝรั่งเศส ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ คือ

1. แก้ไขประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 334 ส่วนที่ว่า “เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ หากทรัพย์สินที่โอนนั้นมีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารอยู่อาศัย และลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ยอมออกไปจากอสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้ซื้อชอบที่จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาลให้ออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารออกไปจากอสังหาริมทรัพย์นั้น โดย....” เป็น “เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ หากทรัพย์สินที่โอนนั้นมีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารอยู่อาศัย และลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ยอมออกไปจากอสังหาริมทรัพย์นั้นภายใน 15 วันนับแต่โอนอสังหาริมทรัพย์ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดประกาศจับได้เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดังกล่าว โดยกำหนดระยะเวลาให้ออกจากอสังหาริมทรัพย์อีกอย่างน้อย 15 วัน แต่ไม่เกิน 30 วัน โดย....”

ทั้งนี้ ให้รัฐออกระเบียบวิธีปฏิบัติภายในของเจ้าพนักงานบังคับคดี ในกรณีดังกล่าวโดยละเอียดต่อไปเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

2. แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 350 วรรคแรก ในส่วนที่ว่า “ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 351 มาตรา 352 มาตรา 353 และมาตรา 354” เป็น “ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งแก่จำเลยหรือผู้ถูกจับได้ว่าเขามีสิทธิยื่นคำร้องขอความช่วยเหลือจากศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแล้วแต่กรณี และดำเนินการตามมาตรา 351 มาตรา 352 มาตรา 353 และมาตรา 354 เพื่อให้ผู้ถูกจับได้มีโอกาสในการดำเนินการเพื่อหาที่อยู่ใหม่โดยทราบสิทธิที่อาจได้รับจากรัฐ

3. แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 353 ส่วนที่ว่า “ในกรณีตามมาตรา 351 (2) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติดังต่อไปนี้ (1) รายงานต่อศาลเพื่อมีคำสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวาร และให้ศาลมีอำนาจสั่งจับกุมและกักขังได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 363 มาใช้บังคับโดยอนุโลม” เป็น “ในกรณีสิ้นสุดกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 334 หรือกรณีตามมาตรา 351 (2) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติดังต่อไปนี้ (1) แจ้งเจ้าพนักงานตำรวจในเขตพื้นที่ที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ โดยอาศัยคำบังคับตามคำพิพากษาของศาล ดำเนินการนำลูกหนี้และบริวารออกจากอสังหาริมทรัพย์ หากมีการฝ่าฝืนคำสั่งให้มีอำนาจจับกุมได้โดยมิใช้เครื่องพันธนาการ เว้นแต่ มีการต่อสู้โดยใช้กำลังหรือการกระทำขัดขึ้นในประการที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยให้ถือว่า การกระทำขัดขึ้นดังกล่าวเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 ด้วย ในกรณีเช่นว่านี้ ให้นำ

บทบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการจับมาใช้โดยอนุโลม” เพื่อให้การจับเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เป็นมาตรการทางอาญา

เพิ่มเติมในวรรคท้ายว่า “ในกรณีตาม มาตรา 353 (1) หากมีการจับเกิดขึ้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมง และให้ศาลบันทึกรวมไว้ในสำนวน ทั้งนี้ ห้ามจับบุคคลผู้ถูกจับได้และบริวารก่อนมีการแจ้งสิทธิตามมาตรา 350 โดยเด็ดขาด หากพบว่ามีการกระทำฝ่าฝืนให้ศาลปล่อยตัวโดยพลัน และปิดประกาศจับได้ใหม่โดยปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้ครบถ้วน” โดยกำหนดรายละเอียดที่ต้องรายงานไว้ในระเบียบของกรมบังคับคดีต่อไปให้สอดคล้องกัน เพื่อเป็นหลักฐานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบจากการกระทำโดยไม่ชอบจากระบวนการจับได้ของเจ้าหน้าที่ที่สามารถตรวจสอบได้ และเพื่อให้เกิดความชอบธรรม เป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษ โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนในขณะเดียวกัน

4. แก้ไขมาตรา 361 วรรคสอง ยกเลิกประโยค “...หากเป็นที่พอใจจากพยานหลักฐานซึ่งเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำมาสืบหรือที่ศาลเรียกมาสืบว่า ถูกหนี้ยึดตามคำพิพากษาสามารถที่จะปฏิบัติตามคำบังคับได้ถ้าได้กระทำการโดยสุจริต และเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่มีวิธีการบังคับอื่นใดที่จะใช้บังคับได้ให้ศาลออกหมายจับลูกหนี้ยึดตามคำพิพากษา” เป็น “เมื่อได้รับคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาคำขอโดยเร็ว และให้ศาลออกหมายจับลูกหนี้ยึดตามคำพิพากษาและบริวารและให้เจ้าพนักงานดำเนินการตามมาตรา 352 โดยพลัน”

5. แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 363 ส่วนที่ว่า “...จนกว่าจะมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรกำหนดว่าตนยินยอมที่จะปฏิบัติตามคำบังคับทุกประการ...” เป็น “...เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อการดำเนินการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา โดยศาลอาจสั่งให้มีประกันหรือไม่ก็ได้...” และในส่วน “แต่ทั้งนี้ ห้ามไม่ให้กักขังแต่ละครั้งเกินกว่าหกเดือนนับแต่วันจับกุมหรือวันเริ่มกักขัง” เป็น “แต่ทั้งนี้ ห้ามไม่ให้กักขังเกินกว่าความจำเป็นเพื่อดำเนินการส่งมอบทรัพย์สินแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหรือไม่เกินหกเดือนนับแต่วันกักขัง แล้วแต่กรณีใดสิ้นสุดก่อน” เพื่อให้การกักขังไม่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพบุคคลใดจนเกินสมควร และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

6. แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ดังนี้

6.1 เพิ่มเติมมาตรา 20 เป็นวรรคท้าย ความว่า “กรณีตาม (1) หากคู่กรณีฝ่ายหนึ่งต้องถูกบังคับให้ออกจากอสังหาริมทรัพย์ ให้ผู้ไต่ถามข้อพิพาทและมอบเอกสารที่เกี่ยวข้องในการยื่นขอรับความช่วยเหลือจากศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ในเขตของตน หากไม่มีให้ส่งไปยังแห่งที่ใกล้ที่สุดเพื่อพิจารณา” โดยเพิ่มเติมระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องต่อไป

6.2 แก้ไขมาตรา 21 ในส่วนวรรคสอง จาก “ให้หน่วยงานซึ่งดำเนินการไต่ถามข้อพิพาท” เป็น “ให้หน่วยงานซึ่งสอบถามความสมัครใจของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ที่จะเข้าร่วมการไต่ถามข้อพิพาท” เป็น “ให้หน่วยงานซึ่งดำเนินการไต่ถามข้อพิพาท แจ้งไปยังคู่กรณีอีกฝ่ายเพื่อทราบ โดยหากเป็นกรณีข้อพิพาทเกี่ยวกับการให้บุคคลออกจากอสังหาริมทรัพย์ และผู้ยื่นคำร้องขอเป็นผู้จับได้ ให้หน่วยงานซึ่งดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทแนบเอกสารแจ้งสิทธิในการขอความช่วยเหลือจากศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งไปเพื่อประกอบการ

ตัดสินใจด้วย” เพื่อให้การไต่เถียงกรณีการขับไล่ มีโอกาสในการยุติข้อพิพาทได้ยิ่งขึ้น ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย สอดคล้องกับทฤษฎีการระงับข้อขัดแย้ง

7. แก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่เถียง พ.ศ. 2554 ข้อ 51 ในส่วนผู้ขอขึ้นทะเบียนผู้ประนีประนอมต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ข้อ (3) ความว่า “เป็นผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรเทคนิคหรือวิธีการไต่เถียงที่สำนักงานศาลยุติธรรมจัดหรือรับรอง” เป็น “เป็นผู้ผ่านการอบรมวิธีการไต่เถียง และหลักสูตรกฎหมายอย่างน้อยหนึ่งหลักสูตรที่สำนักงานศาลยุติธรรมจัดหรือรับรองไว้”

โดยรัฐควรจัดเพิ่มเติมหลักสูตรอบรมทางกฎหมายให้แก่ผู้ที่จะเป็นผู้ประนีประนอมยอมความ โดยกำหนดหลักสูตรกฎหมายเพื่อเป็นผู้ประนีประนอมยอมความ ให้มีความรู้ในทางกฎหมายและกระบวนการทางกฎหมาย ซึ่งอาจออกเป็นข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักสูตรการไต่เถียง พ.ศ.... เป็นอีกฉบับเพื่อให้มีกำหนดการและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ส่งผลให้กระบวนการไต่เถียงที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ช่วยให้กระบวนการยุติธรรมรวดเร็วขึ้น

8. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง มาตรา 13 ในส่วนที่ว่า “ในกรณีที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เห็นสมควรจัดตั้ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในเขตพื้นที่ใด หรือเห็นสมควรให้สถานสงเคราะห์ใดดำเนินการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เป็นสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ให้เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาประกาศการจัดตั้งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง” เป็น “ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินการเพื่อจัดตั้ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในทุกจังหวัดอย่างน้อย 1 แห่ง และกรณีเห็นสมควรเพิ่มเติมในเขตพื้นที่ใดหรือเห็นควรให้สถานสงเคราะห์ใดดำเนินการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เป็นสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ให้เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาประกาศการจัดตั้งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง” เพื่อให้มีความเสมอภาคในทุกพื้นที่ปกครอง ทั้งนี้โดยคำนึงถึงงบประมาณและประโยชน์ที่จะได้รับกับผลเสียหากไม่สามารถกระทำได้ควบคู่กันไป

จากข้อเสนอแนะ ผู้ศึกษามุ่งประสงค์เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติตามกฎหมาย ด้วยกฎหมายที่มีการคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนควบคู่ไปกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้ ที่จะต้องพิจารณาถึงสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ภายใต้นโยบายของรัฐในการบริหารจัดการ ที่ต้องจัดการให้มีการปกป้องคุ้มครองแก่ประชาชน และด้วยหลักการดังกล่าวกฎหมายจึงต้องสามารถบังคับใช้ควบคู่ไปกับสังคม ด้วยความชัดเจนอย่างไม่มีข้อสงสัยในการนำไปใช้และต่อตัวผู้ถูกบังคับใช้ ทั้งต้องไม่มีช่องว่างที่อาจไปกระทบสิทธิประการใดประการหนึ่งของบุคคลอื่นเกินสมควร ส่งผลให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์และอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพโดยแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

ต่อพงศ์ กิตติยานุพงศ์. **ทฤษฎีสิทธิขั้นพื้นฐาน**. พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน. 2565).

ศูนย์ไกล่เกลี่ย กรมบังคับคดี. **การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท**. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: หจก.

อาร์ทีสทรี ดีไซน์. 2561).

สุพิศ ประณีตพลกรัง. **หลักและทฤษฎีกฎหมายแพ่ง**. พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์นิติธรรม. 2565).

สำนักงานระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. **คู่มือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล**

กรุงเทพมหานคร. (กรุงเทพฯ: สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานยุติธรรม. 2554).

คณิน วงศ์ใหญ่ จรัส เล็งวิทยา สมเกียรติ วรรณปัญญอนันต์ และนักศึกษาหลักสูตร

นิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง. “การพัฒนาประสิทธิภาพในการบังคับคดีแพ่งตามแนวคิดในการเยียวยาความเสียหายทางเศรษฐกิจ.” วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย 14. 1 (ธันวาคม 2564): 15-32.

Code de la construction et de l'habitation Section 2: Commission de médiation et

droit au logement opposable. [online]. Available URL: [https://www.legifrance.gouv.fr](https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006074096/LEGISCTA0000176_29917/)

/codes/section_lc/LEGITEXT000006074096/LEGISCTA0000176_29917/. 2023.

Code de la construction et de l'habitation. [online]. Available URL:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006825423. 1998 (juillet 31).

Code de procédure civile. [online]. Available URL: [https://www.legifrance.gouv.fr](https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070716?etatTexte=VIGUEUR)

/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070716?etatTexte=VIGUEUR. 2023.

Code des procédures civiles d'exécution. [online]. Available URL:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000025024948/LEGISCTA000025026024/#LEGISCTA000025026476. 2023.

Code de procédure pénale. [online]. Available URL:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154/. 2023 (mai. 22).